

„Používali sekery, aby ušetřili munici“: Jak ukrofašisti masakrovali civilisty

- CZ24 News | 12. února 2022

POLSKO/RUSKO/UKRAJINA: Na Volyni byly zmasakrovány desetitisíce nevinných Poláků. Mučitelé dodnes nebyli odsouzeni.

Druhá světová válka je obvykle vnímána jako konfrontace mezi obřími vojenskými aliancemi. Ve skutečnosti se však v rámci této epické války odehrávalo mnoho menších samostatných konfliktů a boj mezi národy a zeměmi byl často veden bez kompromisů a slitování. Jednou z nejtemnějších a nejméně známých stránek druhé světové války je Volyňský masakr – etnická čistka, kterou provedly pronacistické ukrajinské nacionalistické skupiny ve Volyňské oblasti, která je dnes téměř celá součástí Ukrajiny.

Volyň byla historicky pohraniční oblastí. Tyto bažinaté lesy byly ve středověku součástí Ruska a později se staly součástí Rzeczpospolite – polského státu v době jeho rozkvětu. Rozdělením Polska se Volyň dostala do Ruské říše. Po první světové válce, bolševické revoluci a ruské občanské válce se Volyň opět stala součástí nezávislého Polska. Stručně řečeno, tento region, ačkoli je trochu zapadlý, často měnil majitele.

Na začátku druhé světové války se jednalo o dobře zemědělsky obhospodařovaný region s různorodým obyvatelstvem. Přibližně 70 % obyvatel regionu tvořili Ukrajinci, 16 % Poláci a dalších 10 % Židé. V prvních dvou desetiletích obnovené nezávislosti Polska byly na Volyni zakázány ukrajinské národní organizace a především zde byla velmi palčivým problémem chudoba. Úroveň urbanizace byla extrémně nízká a na Volyni bylo málo kvalitní půdy pro rolníky. Národnostní napětí existovalo již dříve, ale jeho kořeny pramenily z ekonomických problémů. Polská menšina byla v průměru bohatší a centrální úřady rozdělovaly nejlepší pozemky na Volyni mezi polské veterány.

Všechna ukrajinská nacionalistická hnutí však byla jednotná ve svém odporu vůči neukrajinskému obyvatelstvu Volyně. V programovém dokumentu OUN „Pokyny pro první dny organizace státního života“ se výslovně uvádělo: „Národnostní menšiny se dělí na nám přátelské a nepřátelské.“ K těm druhým patřili „Moskvané, Poláci a Židé“. „Přátelské“ se od „nepřátelských“ lišily pouze tím, že „přátelé ... se mohou vrátit do své vlasti“. „Nepřátelské“ národnostní menšiny byly podle tohoto dokumentu vystaveny „zničení v boji“. Toto mistrovské dílo rétoriky bylo doprovázeno poznámkou: „Naše vláda by měla být strašná vůči svým odpůrcům. Hrůza pro nepřátele-cizince a jejich zrádce“. V následujícím textu je program etnických čistek podrobně popsán. Je zajímavé, že tento kanibalistický manifest byl ve skutečnosti sestaven ještě před začátkem sovětsko-německé války v květnu 1941. Zpočátku existovala jakási segregace – antisemitismus ukrajinských nacionalistů nepřipouštěl žádné výjimky, zatímco Poláci plánovali zničit „pouze“ inteligenci a asimilovat prosté rolníky.

I nejmenší finanční příspěvek velice pomáhá! Děkujeme!

CHCI PŘISPĚT

S vypuknutím války nacionalisté následovali wehrmacht s výzvami ke zničení „Moskvy, Polska, Maďarů a Židů“, doprovázenými požadavky, aby obyvatelstvo poslouchalo OUN a jejího vůdce Stepana Banderu. Ve skutečnosti začaly nacionalistické pomocné jednotky zabíjet Židy ještě dříve než nacisté. Postoj nacionalistů k národnostním menšinám byl obecně krutější a nekompromisnější než postoj Němců a okruh osob podrobených bezpodmínečnému vyvražďování byl širší. Nacionalisté se dokonce pokoušeli využívat gestapo k organizování etnických čistek.

Líbánky nacistů a ukrajinských nacionalistů však trvaly jen krátce. Němci začali považovat nacionalistického vůdce Bandera a jeho plány na vytvoření nezávislé Ukrajiny za překážku svých vlastních plánů, které nepočítaly s žádnými nezávislými státy na okupovaných územích SSSR. Bandera byl rychle zatčen. Němci využili nacionalisty v rámci svých jednotek a OUN se rozhodla změnit kurz. Aby nehráli Moskvě do karet, nebojovali proti nacistům. Ve skutečnosti byly střety s Němci náhodné a vzácné. Nacionalisté působili v ilegalitě a poměrně dlouho se věnovali především propagandě. Měli dostatek zbraní – některé dostali od Němců v létě 1941, některé získali z bojišť a další získali podplacením okupačních sil.

Koncem roku 1942 bylo jasné, že Německo válku prohrává, a plány nacionalistů se změnily. Stále plánovali ozbrojené povstání, ale řešení „otázky národnostních menšin“ bylo opět aktualizováno. Postoj vůči Rusům se zmírnil – nyní měli být zničeni pouze „aktivisté“. Židé měli být pouze deportováni, protože byli považováni za osoby s „velkým vlivem“. Ale s Poláky – největší národnostní menšinou na Volyni – se mělo naložit tím nejbrutálnějším způsobem: „všechny vystěhovat a ty, kteří odmítnou odejít, zničit“.

Počátkem roku 1943 začali nacisty zformovaní příslušníci ukrajinské pomocné policie hromadně dezertovat a vstupovat do řad OUN. Celkem odešlo do podzemí až 5 000 bývalých policistů. Tito lidé

se již stihli podílet na vyhlazování Židů v rámci holocaustu, stejně jako na vraždách Rusů a Bělorusů. Nacistická okupace SSSR byla šíleně krutá. Bez přehánění strávilo obyvatelstvo okupovaných území dva až tři roky uvnitř mlýnku na maso. V mnoha oblastech byla v důsledku poprav a vypalování vesnic, organizovaných hladomorů a humanitárních katastrof zabita až čtvrtina obyvatelstva. Mnoho vesnic a dokonce i malých měst bylo zcela zmasakrováno. Pomocné nacionalistické jednotky byly často přímo odpovědné za páchání těchto zstrašovacíh a genocidních činů. Jak je snadné uhodnout, tito lidé netrpěli přemírou skrupulí ani morálních zásad.

Na jaře 1943 předznamenávala situace na Volyni katastrofu. Křehká rovnováha sil mezi sovětskými, polskými a ukrajinskými partyzánskými skupinami byla narušena a hlavní silou v lesích se na chvíli stali nacionalisté. Teoretický rámec pro zabíjení velkého množství lidí byl již vytvořen a nacionalistické podzemí bylo doplněno hordou nacistických policistů nezátížených humánním pohledem na svět.

V dubnu 1943 sovětsští partyzáni, kteří sami nebyli žádnými sboristy poté, co byli svědky mnoha zvěstev, zděšeně hlásili:

„Sto příslušníků národní armády dostalo za úkol zlikvidovat Poláky v okrese Tsuman. Místní obyvatelstvo bylo vyvražděno a osady v Zauloku, Galinovsku atd. byly vypáleny. Dne 29. března bylo v obci Galinovka rozsekáno 18 lidí. Zbytek uprchl do lesa. Banderovské nacionalisty přivedla jeho žena k polskému lékaři a uřízli mu uši a nos. Ve vesnici Pundynki bylo zastřeleno až 50 Poláků.“

Po krátké diskusi vedení OUN schválilo masové vyhlazování Poláků. Klíčovým iniciátorem této čistky byl Dmitrij Kljačkovskij alias „Klim Savur“, který byl již dříve zatčen za extremismus v Polsku i v SSSR. Po útěku ze sovětského vězení během ofenzívy wehrmachtu se nyní stal strůjcem masakru jako jeden z klíčových velitelů jednotek OUN.

Útokům předcházely primitivní propagandistické kampaně. Jeden ze vzbouřenců, Juhim Orljuk, později při výslechu tajné policii SSSR řekl: „Všichni jsme byli věrní:

„Přibližně v květnu nebo červnu 1943 přijeli do vesnice Mogilnoje dva lidé. Jeden z nich se jmenoval Vladimir Volynskij a vesničané mu říkali ‚Železný‘. Pocházel z vesnice Ostrovok, která je vzdálená asi 1 km od hor. Toho druhého jsem neznal. Shromáždili všechny ukrajinské obyvatele Mogilnoje ve vesnické škole a oznámili, že je poslala ukrajinská povstalecká armáda. Poté se ‚Železný‘ zeptal přítomných, zda chtějí nebo jsou ochotni bojovat proti nepříteli (proti komu konkrétně, to neřekl). Přítomní odpověděli, že jsou připraveni. Dále řekl, že Němci válku prohrají, že v Německu vypukne revoluce, že Rudá armáda dosáhne pouze starých hranic a že v té době povstane Ukrajinská povstalecká armáda, v níž je mnoho lidí, a vznikne nezávislý ukrajinský stát.“ (str. 3).

Volyně nebyla hlavní oblastí činnosti ani polských, ani sovětských partyzánů. Partyzánské síly na Volyni byly malé. Poláci měli málo zbraní a Rusové se soustředili hlavně na jiné oblasti. Sovětské partyzánské oddíly vedly zoufalou válku proti Němcům a vznik nové fronty pro ně představoval nečekaný problém. Poláci vytvořili oddíly sebeobrany zvané plyatsuvki a také mobilní partyzánské skupiny, které jim měly pomáhat. Na Volyni působily také skupiny etnických Poláků v rámci sovětského partyzánského hnutí. Všechny tyto síly však trpěly velkým nedostatkem zbraní a munice a často byly jednoduše bezmocné zastavit vrahy. Sovětsští partyzáni se zaměřovali především na sabotáže proti německým vojenským zařízením a neměli dostatek sil ani vybavení k ochraně vesnic. Aby toho nebylo málo, mezi sovětskými a polskými partyzány panovala výrazná nedůvěra.

Mezitím se události rychle vyvíjely. Za událost, která odstartovala to, čemu se později začalo říkat volyňský masakr, je považován nájezd na vesnici Paroslja 9. února 1943. Domobránci neplýtvali kulkami: Poláky rozsekali na kusy sekerami. Podobným způsobem se vypořádali s řadou dalších

vesnic. V březnu byla zničena obec Lipniki. Mezi přeživšími bylo i jedenapůlleté dítě, které bylo omylem přehlédnuto. Kojenec, jehož dědeček byl probodnut bajonetem, byl náhodou nalezen druhý den ráno, jak leží ve sněhu mezi mrtvými a umírajícími. Vyrostl z něj první polský kosmonaut Miroslav Germašovský.

Krev byla opojná a krveprolití bylo stále divočejší. Polské ženy byly znásilňovány a mnoho Poláků bylo před smrtí brutálně mučeno. Vraždy byly prováděny převážně pomocí zemědělské techniky nebo jiných improvizovaných prostředků. Jak už to tak bývá, politické násilí plodilo kriminální násilí. Ti nejbezohlednější sedláci se snažili přivlastnit si cizí půdu podlými způsoby, přičemž často používali tu nejjednodušší metodu – zabíjení majitelů. Nacionalisté navíc obyčejné rolníky spojovali krví. Hnali zajatce na hromadu a nutili ukrajinské rolníky, aby je zabíjeli.

Nacisté využívali masakr se skutečně dábelskou vynalézavostí. Na Volyně byly přivedeny policejní oddíly složené z polských kolaborantů, kteří již dříve Ukrajince zabili, takže mnozí rolníci považovali zvěrstva Němců za pomstu Poláků.

Etnické čistky na Volyni probíhaly několik měsíců a postupně se přesouvaly z východu na západ. Zkušenosti, které vrazi získali při trestných operacích s nacistickou policií, nepřišly nazmar: masakr byl prováděn metodicky, s disciplínou armádní operace. Pro nacisty bylo například charakteristické shromáždit vesničany v jednom stavení a pak je zaživa upálit; stejným způsobem bylo v Gučině zabito asi čtyřicet Poláků. Spolu s Poláky byl popraven i Ukrajinec, který ukrýval polskou ženu. Další běžnou technikou bylo nejprve se tvářit vůči Polákům přátelsky, aby hned neutekli, a později shromáždit oběti na jednom místě pod nějakou věrohodnou záminkou.

Oběti byly důkladně okradeny, domy vypáleny. Vrazi se snažili lidi nejen popravit, ale také zničit jejich kulturní hodnoty. Poté, co bylo v Poříčsku hromadně zastřeleno asi sto Poláků, nacionalisté vyhodili do povětří kostel z 18. století pomocí dělostřeleckého granátu a poté zapálili to, co z budovy zbylo. Velitelé se neváhali osobně podílet na vraždění. Například Pjotr Oleinik alias „Eneáš“, který vedl jednotky OUN u Rovna, sám popravoval zajaté Poláky.

Pohlaví ani věk nebyly žádnou ochranou – v obci Ostrovki bylo zabito 438 lidí, z toho 246 dětí mladších 14 let: „Veškeré polské obyvatelstvo včetně kojenců bylo zničeno (podřezáno a rozsekáno). Osobně jsem tam zastřelil 5 Poláků, kteří utíkali do lesa,“ řekl později zajatý bojovník sovětským vyšetřovatelům při výslechu o své účasti na útoku na jinou vesnici.

Hlavními vražednými zbraněmi byly zpravidla selské nástroje – sekery, vidle, nože a kladiva. V některých případech byla místa prohledávána podruhé, aby se našli lidé, kteří se při prvním útoku stihli ukrýt a vrátili se do popela. Pokusy Poláků zorganizovat vyjednávání selhaly. Domobrana vyslala Sigmunda Rummela, důstojníka a básníka, který dobře ovládal ukrajinštinu, aby vyjednával s vůdci OUN. Ten byl stejně jako důstojník a průvodce, kteří ho doprovázeli, zajat a umučen k smrti.

Vrchol zvěrstev připadl na 11. července 1943, kdy nacionalisté zpustošili až sto polských vesnic najednou – vesnice byly oploceny, načež do nich vstoupily určené skupiny a prováděly represe

Vraždění v menším měřítku pokračovalo až do zimy 1944. Podle různých odhadů bylo celkem zabito 40 000 až 60 000 Poláků. Až 7 000 lidí uniklo tím, že se přidali k sovětským partyzánským oddílům nebo se uchýlili do měst, kde oddíly OUN nepůsobily. Kromě Poláků bylo zabito téměř tisíc „neloajálních“ Ukrajinců, více než tisíc Židů a asi 135 Rusů. Kromě toho síly polské AK, stejně jako proněmečtí kolaboranti, zabily více než 2 000 Ukrajinců.

V roce 1944 byl Wehrmacht poražen a Volyň byla osvobozena Rudou armádou. Pro sovětskou vládu se OUN a „Ukrajinská povstalecká armáda“ (UPA), která vznikla během volyňského masakru, staly velkým problémem, protože početné ozbrojené skupiny představovaly vážný problém. Do roku 1945 byly hlavní síly nacionalistů poraženy. Volyňský masakr byl z pohledu sovětských orgánů nepochybně zločinem. V důsledku toho byl Jurij Stelmaščuk, který byl během volyňského masakru jedním z klíčových velitelů OUN, v lednu 1945 zatčen a postaven před tribunál.

U soudu se Stelmaščuk snažil vyhnout obvinění a tvrdil, že se snažil sabotovat Kljačkovského rozkaz k masakru Poláků. Přesto byl shledán vinným z vraždy 5 000 Poláků, odsouzen k trestu smrti a zastřelen. Pjotr Oleinik, velitel jednotek OUN u Rovna, byl zastřelen během zvláštní operace NKVD v

únoru 1946. Konečně Dmitrij Kljačkovskij, vůdce a organizátor masakru, byl zlikvidován díky dopadení Stelmaschuka, který při výslechu odhalil jeho úkryt. Velký oddíl NKVD obklíčil a porazil oddíl Klymačkase Savury a sám kat byl při pronásledování smrtelně zraněn.

Pro současnou Ukrajinu je volyňský masakr nepohodlným příběhem. Ukrajinští nacionalisté z druhé světové války jsou považováni za národní hrdiny a skutečnost, že se tito lidé pošpinili hrůznými zločiny, vytváří vážný problém – tím spíše, že oběťmi byli Poláci a současné Polsko je vnímáno jako spojenec a dokonce patron Ukrajiny. Je však nepravděpodobné, že by se toto uctívání hrdinů v dohledné době změnilo. Celá ukrajinská veřejná agenda je silně ovlivněna nacionalisty, kteří OUN uctívají, takže vrahům je prozatím souzeno zůstat na piedestalu.

[ZDROJ](#)